

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ

Όπως γνωρίζετε καλώς, το σημαντικότερο και εκτενέστερο έργο της πολιτικής φιλοσοφίας της Ελληνικής Αρχαιότητας είναι οι *Νόμοι* του Πλάτωνος. Το έργο αυτό, έπετα από δεκαετή επίπονη ερευνητική εργασία στην Ελλάδα, το Βέλγιο, τη Γαλλία, τη Γερμανία και την Αγγλία και αντίστοιχη διδασκαλία στο Πανεπιστήμιο Πατρών, εξέδωσα πρόσφατα υπό τον τίτλο *Πλάτωνος Νόμοι και Επνομίες*. Η συνταγματική δομή, η παιδεία, το δίκαιο και η θρησκεία της «εὖ πολιτευομένης πόλεως», *Νόμοι* I, 626b7, Αθήνα, 2013, αποτελούμενο από δύο καλάισθητους τόμους μεγάλου σχήματος, με σκληρό εξώφυλλο, των επτακοσίων σχεδόν σελίδων έκαστος.

Κατά το μεγαλύτερο τους μέρος οι *Νόμοι* είναι κατά κύριον λόγο θεωρία του δικαίου - η πρώτη στην ιστορία της Ανθρωπότητας -, έργο με το οποίο ο Πλάτων οικοδομεί ένα δεύτερο "άριστο" πολίτευμα μετά το "ουτοπικό" πολίτευμα της *Πολιτείας* («έν οὐρανῷ ἀνακείμενον», IX, 592b2), το οποίο ο κρῆστος Γερμανός κλασικός φιλόλογος του 20^{ου} αιώνα W. Jaeger έχει χαρακτηρίσει ως "παρθένο δάσος" στο σύνολο της Πλατωνικής δημιουργίας, και επί του οποίου στηρίζεται σε μεγάλον βαθμό το οικοδόμημα του Δυτικού Πολιτισμού.

Ως προς τη διάρθρωση του έργου : α) Προτάσσεται εκτενής Εισαγωγή 126 σελίδων, αναφερόμενη στο θέμα, τα πρόσωπα και τη σκηνογραφία του διαλόγου, στον χρόνο συγγραφής και έκδοσής του, στη δομή και την ενότητά του, στην επία και τον σκοπό της συγγραφής του και στη θέση του στην ιστορία της πολιτικής φιλοσοφίας. β) Ακολουθεί το κεφάλαιο Πλάτων και Πολιτική (αδρομερής έκθεση της πολιτικής φιλοσοφίας του φιλοσόφου), σσ. 127-159. γ) Έπεται το κεφάλαιο *Οι Νόμοι σε τίλους* (προϊδεασμός του αναγνώστη για το σύνολο των θεμάτων που διαλαμβάνονται στο έργο), σσ. 161-182. δ) Αρχαίο κείμενο (αριστερά), Ερμηνευτική προσέγγιση (αντικριστά) με υποσελιδια σχόλια, σσ. 183-695 Α' τόμου και 7-395 Β' τόμου. Ιδιαίτερα, το βιβλίο VI αναφέρεται στην εκλογή των πολιτικών, διοικητικών, στρατιωτικών και εκπαιδευτικών αρχών και στον θεσμό του γάμου (σσ. 470-549). Το βιβλίο VII (σσ. 574-695, Α' τόμος) αφορά στην Εκπαίδευση (πρώτη παιδική ηλικία, ρύθμιση του παιχνιδιού, χρήση των δύο

χειριών, γυμναστική, κανονισμός τραγουδιών και χορών, ίδια γυμνάσια και ίδια σχολεία για όλους και για όλες, ελεύθερος χρόνος, το σχολείο, το πρόγραμμα της αγωγής, τα γράμματα και η λύρα, χορός και γυμναστική, τα είδη του χορού, λογοκρισία των τραγικών ποιητών). Το βιβλίο IX περιλαμβάνει το Ποινικό δίκαιο (σσ. 64-137, Β' τόμος) και το βιβλίο X τη Θεολογία του Πλάτωνος (σσ. 138-211, Β' τόμος). ε) Παραρτήματα (1. Συνοπτική απόδοση των *Νόμων* και της *Επνομίδος* (για εκείνους που θέλουν να μελετήσουν μόνο τα βασικά σημεία του έργου και για εκείνους που θέλουν να τα επαναφέρουν στη μνήμη τους μετά την ολοκλήρωση της μελέτης του όλου έργου), σσ. 397-466 Β' τόμου. 2. Το «Νυκτερινό Συμβούλιο» (θέμα κομβικό για την όλη λειτουργία της πολιτείας των *Νόμων*, διαφιλονικούμενο και δυσερμήνευτο), σσ. 467-542 Β' τόμου. 3. Κατάλογος αδικημάτων και ποινών (όπως εκτίθενται κατά βιβλίο σε όλο το έργο), σσ. 543-601 Β' τόμου. 4. Η κρίση του Αριστοτέλη για τους *Νόμους*, (*Πολιτικά*, Β, 1264b27-1266a31. Αρχαίο κείμενο και μετάφραση). στ) Βιβλιογραφία, σσ. 611-631. ζ) Ευρητήρια: α) Εννοιών και όρων, σσ. 633-644. β) Αρχαίων συγγραφέων, σσ. 645-655. γ) Ονομάτων, τόπων, πραγμάτων, σσ. 656-688.

Η έκδοση του έργου αυτού ευελπιστώ ότι θα συμβάλει αφενός στη διεύρυνση των Πλατωνικών σπουδών και θα εμπλουτίσει την άκρως πενιχρή, ως προς το συγκεκριμένο αυτό έργο, βιβλιογραφία στον τόπο μας και αφετέρου θα αποτελέσει ερέθισμα για περαιτέρω έρευνα και εμπάθυνση στις πολιτειακές αρχές και ιδέες του Πλάτωνος, φιλοδοξεί δε να φέρει σε επαφή το ευρύτερο κοινό με τις έσχατες αυτές αντιλήψεις του φιλοσόφου για μια «εὖ πολιτευομένην πόλιν» (*Νόμοι*, I, 626b7).

Σημειώνω ακόμη ότι, με εισήγηση του Ακαδημαϊκού Κων/νου Ι. Δεσποτόπουλου, το έργο βραβεύθηκε από την Ακαδημία Αθηνών κατά την Πανηγυρική Συνεδρία της 19^{ης} Δεκεμβρίου 2014, κατά την οποία μου απονεμήθηκε το σχετικό βραβείο της ΤΑΞΗΣ ΤΩΝ ΗΘΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ από τον Πρόεδρο της Ακαδημίας κ. Επαμεινώνδα Σπηλιωτόπουλον.

✓ Τέλος σας γνωρίζω ότι η τιμή του βιβλίου (Α+Β τόμοι, 1383 σελ.) για Σχολικές Επιτροπές και Φορείς του Δημοσίου ανέρχεται σε 100 ευρώ συμπεριλαμβανομένου του Φ.Π.Α., θα εκδοθεί δε τιμολόγιο από τον Εκδοτικό Οίκο που διακινεί το έργο.

✓ Το εξώφυλλο και τα λοιπά στοιχεία του βιβλίου έχουν καταχωρισθεί στη **BIBLIONET**.
Στους εκπαιδευτικούς όλων των βαθμίδων και λοιπούς ενδιαφερόμενους γίνεται έκπτωση 30% και αποστέλλεται από τον συγγραφέα στη διεύθυνσή τους με Courier αντί 70 ευρώ + έξοδα αποστολής 5 = 75 ευρώ.

ΥΓ. Παρακαλώ θερμά για ένα τηλεφώνημα έρωσθε

Μετά τιμής
Κωνσταντίνος Π. Αθανασάτος

1. Από την Εισήγηση του Ακαδημαϊκού Κων/νου Ι. Δεσποτόπουλου
Προς την Τάξη Ηθικών και Πολιτικών Επιστημών
της Ακαδημίας Αθηνών (14-03-2014).

« Ο Πλάτων, Αθηναίος ευπατρίδης και ευμητρίδης, κορυφαίος φιλόσοφος της Ελλάδος και της Οικουμένης, με βίον οκτώ δεκαετιών (427-347 π.Χ.), ιδρυτής και πρώτος Σχολάρχης της πρώτης Ακαδημίας στην Ιστορία της ανθρωπότητας, αξίζει έμπρακτα να τιμάται από ημάς, ως μέλη της Ακαδημίας Αθηνών, με παρότρυνση προς μελέτη σοβαρή των έργων του και με πρόθυμη επιβράβευση όσων επάξια την επιτελούν. Χαίρω ιδιαίτερα, γιατί έχω την ευκαιρία να προτείνω μια τέτοια επιβράβευση: με την πολύμοχθη διακονία του έργου του Πλάτωνος από τον Κωνσταντίνο Αθανασάτο, Διδάκτορα Φιλοσοφίας. Ιδού οι τίτλοι 6 βιβλίων του για τον Πλάτωνα, σελίδων συνολικά τριών χιλιάδων πεντακοσίων έξι: Πλάτων, ειρωνικός και σατυρικός φιλόσοφος (2001), Μενέξενος (2 τόμοι, 2007), Πλάτων και Σοφιστική, Ρητορική (2011), Νόμοι και Επινόμις (2013). Ουδείς άλλος, καθόσον γνωρίζω, στον εικοστόν πρώτον αιώνα τουλάχιστον, κατέβαλε τόσον μόχθο και διέθεσε τόσον χρόνο στη διακονία του έργου του Πλάτωνος. Και δίστασα, τι να προτείνω; να βραβευθεί ο κ. Αθανασάτος για το σύνολο των συγγραφών του περί Πλάτωνος ή να βραβευθεί ό,τι προσφέρεται να θεωρηθεί ως *opus maximum*, του πολύμοχθου συγγραφέως, δηλαδή το έργο του για τους *Νόμους* και την *Επινόμιδα*. Προτίμησα να προτείνω προς βράβευση το δίτομο 1.383 σελίδων σύγγραμμα Πλάτωνος, *Νόμοι και Επινόμις*, *opus maximum*, αλλά και *ultimum* του Πλάτωνος, συγγενούς του Σόλωνος εκ μητρός, ενός των επτά Σοφών της Ελλάδος και νομοθέτου σεβάσμιου των Αθηνών. Ο Πλάτων, συγγραφεύς των

Νόμων, είναι προπάντων σοφός σύμβουλος των νομοθετών, χωρίς να πραγματεύεται κατά κύριο λόγο καθαρά θέματα φιλοσοφίας, κάτι συντελεσμένο σε προηγούμενα έργα του. Υπάρχουν βέβαια σε πολλές σελίδες των Νόμων ανταύγειες της καθαρής φιλοσοφίας και προπάντων σπουδαία φιλοσοφία της ιστορίας. Αλλά το κύριο θέμα του έργου είναι η νομοθεσία, κατεργασμένη μετά επίγνωση φιλοσοφική των δυνατοτήτων και των αναγκών του ανθρώπου και της κοινωνίας. Ενθυμούμαι, προ δεκαετιών πολλών, ο διάσημος Γερμανός ειδικός περί τον Πλάτωνα Jaeger χαρακτήριζε το κείμενο των Νόμων, του πιο εκτεταμένου έργου του Πλάτωνος, ως παρθένο έδαφος, συγκριτικά προς άλλα έργα του. Ο κ. Αθανασάτος λοιπόν κινείται με άνεση και με οξυδέρκεια στο παρθένο κατά Jaeger έδαφος, αλλά και με αξιοποίηση της πλούσιας ήδη σχετικής βιβλιογραφίας. Αξίζει να εξαρθεί και μόνο η γνωριμία του με την πλουσιότατη αυτή βιβλιογραφία, καθώς και η ευστοχότατη αξιοποίησή της. Ιδού τίτλοι κεφαλαίων των δύο τόμων του έργου «Πλάτωνος Νόμοι και Επινόμις»: ...

Οφείλω να εξάρω, εκτός από την οικειότητα με το φιλοσοφικό έργο του Πλάτωνος, την ιστορική εμβρίθεια του κ. Αθανασάτου και τον βαρύ επαναλαμβανόμενο, πνευματικό μόχθο του και να τον συγχαρώ για την ωραία με το έργο του προσφορά στην υψηλής στάθμης παιδεία των σημερινών Ελλήνων.

Κ. Ι. Δεσποτόπουλος
Ακαδημαϊκός»

2.

ΑΡΓΟΣΤΟΛΙ, 30 ΔΕΚΕΜΒΡ. 2014 ΗΜΕΡΗΣΙΟΣ

Βραβείο της Ακαδημίας στον Κώστα Αθανασάτο

Η Ακαδημία Αθηνών κατά την Πανηγυρική Συνεδρία της 19ης Δεκεμβρίου 2014 απέγειρε βραβείο στον συμπatriώτη μας Κωνσταντίνου Π. Αθανασάτου (Δρ. Φιλοσοφίας, πρώην διδάσκοντα στο Πανεπιστήμιο Πατρών και Επ. Σχολικό Συμβούλο Φιλολογών στη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Κεφαλληνίας και Ιθάκης κατά τα έτη 1998-200) «για το σύνολο του έργου του στον τομέα της Ιστορίας της Φιλοσοφίας. Ο βραβευόμενος κινείται με άνεση και οξυδέρκεια στον κόσμο της αρχαίας φιλοσοφίας και κυρίως του Πλάτωνος, του οποίου εξέδωσε και σχολιάσε μέρος του έργου».

Το συγγραφικό έργο του Κωνσταντίνου Π. Αθανασάτου εκτείνεται σε τρεις χιλιάδες πεντακάσιες είκοσι τρεις σελίδες και αποτελείται από τα εξής βιβλία: 1. Πλάτων ειρωνικός και σατιρικός φιλόσοφος, Αθήνα, 2001, σσ.698, 2. Πλάτωνος Μένεξενος, 2 τόμοι, Εισαγωγή-Κείμενο-Μετάφραση-Σχόλια, Αθήνα,

2007, σσ.884, 3. Πλάτων και Σοφιστική Ρητορική, Αθήνα, 2011, σσ.558, 4. Πλάτωνος Νόμοι και Επινόμις, 2 τόμοι, Αθήνα, 2013,

Ο κ. Κ. Αθανασάτος

σσ. 1383, 5. Πολλές μελέτες σχετικές με την Πλατωνική, κυρίως φιλοσοφία, δημοσιευμένες

σε επιστημονικά περιοδικά, οπείστες των οποίων στο περιοδικό του Συνδέσμου Φιλολογών Κεφαλονιάς και Ιθάκης «ΚΥΜΟΘΟΗ».

Τα ως άνω τέσσερα βιβλία του κ. Κωνσταντίνου Α. Αθανασάτου, ο Ακαδημαϊκός και πρώην Υπουργός Παιδείας κ. Κωνσταντίνος Ι. Δεσποτόπουλος, σε άρθρο του στην εφημερίδα «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ» (17 Αυγούστου 2014), τα χαρακτήρισε «εξαιρετικά» και τα μνημόνευσε πλάι στα πάμπολλα δικά του για τον Πλάτωνα και τον Αριστοτέλη και πλάι στα «εξοχά» βιβλία άλλων συγγραφέων και ιδιαίτερα του Κωνσταντίνου Γεωργιούλη και του Ιωάννου Θεοδωρακοπούλου.

3.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
 ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ
 ΣΤΕΛΙΟΣ ΠΑΠΑΘΕΜΕΛΗΣ

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΝΟΜΟΙ ΚΑΙ ΕΠΙΝΟΜΙΣ

Καθώς ψηλαφώ τον συγγραφικό άθλο του Κωνσταντίνου Αθανασάτου για τους Νόμους και την Επινομίδα έρχεται στο νου μου εκείνη η κουβέντα του Ελύτη :

«Συμβαίνει να είμαι όχι συμπτωματικά μόνον αλλά και οργανικά Έλληνας από την άποψη ότι κατοικώ το ίδιο ανάλλακτον ομηρικό τοπίο και ότι έχω στο αίμα μου τον Πλάτωνα». (Εν Λευκώ σ. 205). Έχουμε στ' αλήθεια στο αίμα μας τον Πλάτωνα και ένας άριστος «αιματολογικός» έλεγχος γι' αυτό είναι η πολύτιμη μελέτη του κ. Αθανασάτου.

Οφείλουμε να είμαστε πρωτοπόροι και επικυρίαρχοι στις κλασικές σπουδές και κορυφαίο παγκόσμιο κέντρο έρευνας και προβολής τους. Μένουμε δυστυχώς και εδώ ουραγοί.

Ποιος λαός θα κληρονομούσε ένα τέτοιο μοναδικό, εκπιάγλου λάμπεως θησαυρό και θα τον άφηνε ανεκμετάλλευτο;

Η παρούσα κριτική έκδοση με την αδρά τεκμηριωμένη Εισαγωγή, τα ερμηνευτικά σχόλια και τη γλαφυρή νεοελληνική μεταγλώτισή της κεντρίζει τον σύγχρονο Έλληνα να ανακαλύψει τις ρίζες του, να εγκύψει στις ακένωτες πηγές της σοφίας των προγόνων του και να αντλήσει από αυτές αυτοπεποίθηση και κινητήρια δύναμη για σωστικές δράσεις.

Ο Πλάτων γεννήθηκε και ανδρώθηκε στα σκληρά χρόνια του Πελοποννησιακού πολέμου. Βίωσε τις αγριότητες της δικτατορίας των Τριάκοντα Τυράννων. Ασφαλώς και τις εγγενείς αδυναμίες της υπαρκτικής δημοκρατίας κατά την μεταπολίτευση που επακολούθησε με τους δημαγωγούς της. Οραματίστηκε την «αρίστη πολιτείαν» όπου θα κυβερνούσαν οι φιλόσοφοι ή θα φιλοσοφούν αυτοί που ονομάζονται βασιλείς και δυνάστες. (Πολιτεία, 473 c - d).

Ο Πλάτων σε αντίθεση με ό,τι συνήθως πιστεύεται θέλει να είναι και πρακτικός. Η καθημερινότητα της ζωής και η σχετικότητα των ανθρωπίνων πραγμάτων τον μετακινούν από την «αρίστην» στην «δευτέραν πολιτείαν». Την διασύνδεση της θεωρίας με την πράξη. Την μετάβαση από το ιδεώδες στο εφικτόν. Με την Επινομίδα και κυρίως με τους Νόμους ο φιλόσοφος αναστοχάζεται και ανασυνθέτει όλη την πολιτικήν του φιλοσοφία. Επιδιώξή του να υπηρετήσει την αρετή και την ευδαιμονία των πολιτών σε μιαν «ευ πολιτευομένην πόλιν». Σ' αυτήν την πόλιν θα άρχει ο ανώτερος και θα άρχεται ο κατώτερος («τον κρείττονα μεν άρχειν, τον ήττω δ' άρχεσθαι»). Και το μεγαλύτερο αξίωμα είναι αυτό που ορίζει να ακολουθεί ο αμαθής και να προηγείται και να άρχει ο σώφρων. («έπεσθαι μεν τον ανεπιστήμονα κελεύον, τον δε φρονούντα ηγείσθαι και άρχειν») (Νόμοι Γ, 690 Β).

Ο μεταφραστικός και σχολιογραφικός μόχθος του σ. μας χάρισε ένα έξοχο εργαλείο για την κατανόηση της πλατωνικής σκέψης και της ατίμητης κλασικής μας γραμματείας εν γένει.

Ο μεταφραστής προορίζει και εμπιστεύεται το πόνημά του σε άρχοντες και αρχόμενους. Σ' αυτούς που σκέπτονται. Στους δίσεχτους χρόνους που διανύουμε είναι ευτύχημα ότι όλο και περισσότεροι αρχόμενοι αρχίζουν να σκέφτονται. Και είναι δυστύχημα, ότι πολλοί άρχοντες εξακολουθούν μόνο να συσκέπτονται, χωρίς να σκέπτονται.

Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΙΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ Β΄

Αριθμ. Πρωτ/Εξ 20 /2014

Εν Αθήναις τῇ 31ῃ Ἰανουαρίου 2014

Ἐλλογιμώτατον κ. Κων/νο Ἀθανασάτο

Ἀλκέτου 20

116 33

Παγκράτι - Αθήνα

Ἐλλογιμώτατε κ. Ἀθανασάτε,

Ἐλαβα τούς δύο τόμους τοῦ ἔργου «Πλάτωνος νόμοι καί ἐπινομίς» καί σᾶς εὐχαριστῶ θερμά γιά τήν εὐγενῆ ἀποστολή. Τό ἔργο σᾶς ἀποτελεῖ σημαντική ἐρμηνευτική προσέγγιση τοῦ μεγέθους τοῦ πατρός τῆς φιλοσοφίας Πλάτωνος καί τῆς πορείας τῆς φιλοσοφικῆς σκέψης του.

Αναδεικνύετε ὅτι πύο ζωτικό καί δυναμογόνο ἔθροψε τόν πολιτισμό, ἐνέπνευσε τή συλλογική καί τήν ἀτομική ζωή καί γενικότερα τήν ἀνθρώπινη ὕπαρξη ἐμπνέοντάς τόν ἀναγνώστη στίς κατευθυντήριες ἀρχές τῆς πολιτικῆς σκέψης τοῦ μεγάλου φιλοσόφου, παρέχοντάς του τήν δυνατότητα νά σχετιστεῖ μέ τό ἀρχαῖο κείμενο μέσα ἀπό τήν ἀντικριστή παράθεση τοῦ ἀρχαίου κειμένου πρὸς τήν ἐρμηνευτική προσέγγιση.

Σᾶς συγχαίρω θερμά πού συμβάλετε στήν ἀνάδειξη τῆς πολιτικῆς φιλοσοφίας καί τοῦ πολιτικοῦ προγράμματος τοῦ Πλάτωνα στό τελευταῖο αὐτό ὄρφο καί σημαντικό του ἔργο - τό ἀναπόσπαστα συνδεδεμένο μέ τή ζωή του - καί σᾶς εὐχομαί τήν εὐλογία τοῦ Τριαδικοῦ μας Θεοῦ στή ζωή καί στά σημαντικά σας ἔργα.

Μετά πατρικῶν εὐχῶν